

PROCÉS PARTICIPATIU DEL PLA EUROPA

Debat del 07/03/2019

Migracions i perspectiva interculturalista

LES MIGRACIONS A LA UE: UN VALOR AFEGIT, UN DEURE EUROPEU O UNA AMENAÇA?

Oriol Amorós, secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya

Sobre les pors a una política de migració oberta

La idea d'una política de migració oberta pot despertar diferents temors si se segueix construint el discurs d'immigració sobre imaginaris tant irrealis com: a) les fronteres han de ser i poden ser infranquejables, b) el serveis públics són (suposadament) assaltats, c) la identitat nacional és homogènia i permanent, i d) els *valors democràtics europeus* poden subordinar-se a la seguretat.

No és realista pensar que ningú creuarà la segona frontera més desigual del món, cap estudi avala que els serveis públics siguin la causa rellevant dels fluxos migratoris, no existeixen societats europees sense diversitat (i serien molt poc interessants si existissin) i és evident que la segregació no aporta seguretat, sinó tot al contrari.

Al revés dels pressupòsits de la por, defensem una política realista, basada en dades empíriques i en els valors que, de forma contrastada, han generat més benestar, justícia i prosperitat.

Una proposta per a Europa (i Catalunya)

1. **Un enfocament realista de la gestió de fluxos.** Acceptar el fet irrefutable que cada any hi ha fluxos entre Àfrica i Europa i que convé que siguin segurs i legals. Cal ser realista i explicar que un flux de 60.000 persones (com el d'aquest darrer estiu a l'estret) és demogràficament irrellevant per a Europa, assumible per la nostra economia i, fins i tot, desitjable per a molts sectors econòmics.
2. **Reconèixer la necessitat.** Cal ser rigorós, objectiu i transparent sobre el fet migratori i els seus impactes. La motivació principal de migrar ha estat, és i seguirà sent treballar per a ajudar la família. I això és possible quan hi ha una certa quantitat de feines que no són acceptades per la població *autòctona*. Detestem l'avaluació econòmica dels grups humans que conformen la nostra societat (*imaginin per un moment que avaluéssim en termes de guanys i pèrdues la presència a la nostra societat de les persones de 60 a 70 anys o la població de la Terra Alta, no els sembla horrorós?*), però si ho fem tenim multitud d'informes que corroboren que els/les immigrants assentats a Catalunya aporten més a les arques públiques del que reben. No podem menystenir, tampoc, quines són les tendències demogràfiques,

de profund i preocupant envelliment, i quines són les previsions d'escassetat de mà d'obra sobre les quals alerten ja avui algunes organitzacions empresarials.

- 3. Una proposta per a viure junts.** No existeixen, ni tindrien cap interès en un món obert, les societats culturalment homogènies. Tampoc han existit mai. L'univers simbòlic de la identitat homogènia i permanent s'ha revelat com una gran falsedat originadora de nombrosos conflictes al llarg de la història europea. El debat no és migració sí *versus* immigració no. És una disjuntiva que no existeix. El debat és si viurem conjuntament o viurem de manera segregada.

De fet, l'arribada de persones immigrades ens ofereix una gran oportunitat de reflexionar sobre la diversitat (la que arriba i la que ja teníem) i la seva acomodació per a poder ser una societat cohesionada, amb sentit de pertinença i del deure cívic dels seus membres. Com tenir cohesió social, solidaritat mútua, valors compartits, una cultura pública comuna i, al mateix temps, viure amb llibertat, respecte al pluralisme, traient partit de la nostra diversitat.

La perspectiva intercultural ha d'impregnar totes les nostres polítiques i té tres components fonamentals. El primer, la igualtat, significa que ningú sigui discriminat ni pel seu origen ni per cap altra condició. El segon, el foment de la interacció, de l'intercanvi, significa que volem viure junts tots i totes a tot arreu. El tercer és conèixer i reconèixer la diversitat de la nostra societat, incorporar-la entre els nostres actius i entre els nostres signes d'identitat. Totes les diversitats, sí, sempre respectant els drets humans i tot allò que democràticament es decideixi que és un valor o una norma compartida.

De l'aplicació d'aquests tres principis (igualtat, interacció, diversitat) se'n deriva un darrer objectiu: la creació de sentit de pertinença, és a dir, si tots els individus d'una societat se'n senten membres, corresponsables, compromesos.

- 4. Els valors democràtics al centre de la proposta.** No acceptem el dilema seguretat *versus* drets humans. Les democràcies no poden ser democràcies suspentent *temporalment* els seus valors. No és cert que l'incompliment dels valors democràtics no afecti el benestar, els drets, les llibertats, fins i tot la competitivitat econòmica. No hi ha suspensions *parcials* de la democràcia sense efectes. El sentit de deure cívic, l'esforç solidari entre ciutadans/es, la capacitat d'emprendre noves iniciatives generoses i persecutores de bé comú depenen directament de la legitimitat de les institucions públiques, del compromís de les autoritats amb els valors democràtics i els drets humans.

I molt menys encara té sentit plantejar *retallades temporals* (les permanents mai s'anuncien) a la democràcia en nom de la seguretat. Són les societats obertes les més segures, les que garanteixen els drets humans posen límits al poder, les que fomenten la interacció entre persones diferents i aspiren a ser més igualitàries. I són les societats on es discrimina les que presenten més desigualtat, les que segreguen, les que són, de llarg, les més insegures.

Això no treu que, evidentment, calen mesures i polítiques de seguretat i que aquestes en el curt termini necessitaran mesures policials. Però a mitjà i llarg terminis són la igualtat i la llibertat les que generen més seguretat.

Menors no acompanyats/des

Si bé entre 2005 i 2015 les arribades anuals a Catalunya de joves que migren eren de 225 nois de mitjana, el 2016 van pujar a 700, el 2017 a més de 1800 i el passat 2018 han estat de 3659. Això ha suposat haver d'obrir 150 nous equipaments, haver esgotat la capacitat dels proveïdors/es catalans d'equipaments per a la infància, la disponibilitat d'educadors/es socials o els espais que s'havien previst per a acollir persones refugiades.

Per tant, la primera prioritat ha estat acollir amb nous equips i nous centres. I fer-ho a una velocitat que no havíem experimentat mai.

Els reptes ara són múltiples. Aquí només tenim espai per a enunciar-los.

En primer lloc, cal estar preparats/des per a una arribada probablement més nombrosa el 2019. Això significa disposar d'espais, tenir-los ben distribuïts al territori i adequats als diferents perfils.

Segon, atendre educativament aquests nois i noies, des del sistema educatiu en el cas de menors de 16 anys, i amb un pla de xoc per a la resta. Cal una immersió inicial en llengua catalana i formació ocupacional per a tots. Cal assegurar que tots inicien un procés formatiu que faci possible la seva emancipació.

Tercer, cal preparar la transició a la vida adulta. Des de la perspectiva jurídica, formativa, d'adquisició d'hàbits d'autonomia personal, d'inserció laboral i, fins i tot, considerar com una opció de futur més el retorn voluntari, sempre segons el principi d'interès superior del/de la menor.

Per últim, cal abordar les **causes** per les quals aquest jovent surt de casa seva, revisar les relacions de Catalunya amb els seus llocs d'origen, i veure què es pot fer en matèria de prevenció, cooperació, formació i creació d'oportunitats als principals llocs de procedència d'aquests infants.

Vulnerabilitat de les persones migrades un cop travessen la frontera i perspectiva de gènere

La majoria de persones migrades que arriben a casa nostra ho fan per llocs habilitats, com ara els aeroports. Les més visibles, però, ho fan a través de llocs no habilitats, per exemple creuant la frontera sud. Aquestes persones s'exposen a uns perills molt importants, tant en el moment del creuament pròpiament dit (saltant la tanca o en la pastera) com en tot el trajecte migratori que han passat fins a arribar a la frontera. I, després de la frontera, la irregularitat administrativa. Respecte de les dones, s'han de posar en relleu les agressions sexuals a les quals es veuen exposades moltes d'elles durant el trajecte. Fruit de les violacions, moltes passen el trajecte migratori amb un embaràs, la qual cosa agreuja la seva situació.

La vulnerabilitat es veu potenciada amb la irregularitat administrativa, des de diversos àmbits: risc d'**expulsió i privació de llibertat** (als anòmals centres d'internament d'estrangers); explotació **laboral**; abús en les condicions de lloguer d'**habitatge** quan no exclusiu; accés a la **salut** (encara que a Catalunya sempre s'ha defensat l'atenció sanitària universal, la precarietat té una incidència enorme en la salut); la impossibilitat

d'accedir a la **formació ocupacional** o les limitacions en la **participació política** constitueixen uns factors d'exclusió molt greus.

En l'àmbit laboral vinculat a les dones, s'ha de tenir en compte l'existència de nínxols de treball femení que estan caracteritzats per una exclusió especial: des de la prostitució, el treball de cures, la neteja o d'altres.

Totes aquestes són conseqüències resultants de la situació d'irregularitat de les persones estrangeres, sigui com sigui que hagin accedit al territori. Però en el cas d'aquelles que hi han entrat per la frontera sud la vulnerabilitat passa per altres aspectes. El fet d'haver creuat per la tanca o en una pastera implica un trajecte migratori en molts casos d'anys, durant els quals aquestes persones han estat exposades a tortures de diferents tipus: des de veure morir a companys/es al mar o al desert, haver patit diverses malalties que poden anar des de la inanició a la hipotèrmia, tortures, violacions i altres que, evidentment, afecten la salut física i psicològica d'aquestes persones. L'**afectació psicològica** és un aspecte molt important a tenir en compte, al qual no s'està donant una resposta eficaç. En aquest sentit, les dones (i també els homes, però l'impacte sembla major en elles) pateixen l'impacte de la separació dels fills/es, de practicar una maternitat a distància.

Conceptes: migrants, migració forçada, persones refugiades

La utilització del llenguatge és clau en la construcció d'una realitat, com ara la de les migracions.

Parlem d'una persona **migrada** com aquella que ha fet un viatge des d'un tercer país cercant una vida millor, per a ella o per la seva família també.

S'entén com a **migració forçada** aquella que es fa perquè conté algun aspecte que fa perillar la vida, com ara un conflicte bèl·lic o una persecució a la persona per algun motiu concret (ideologia, tendència sexual o altres). En aquests casos parlem de dret a l'asil, sigui com a persona beneficiària de protecció subsidiària o com a **refugiada**. En qualsevol dels dos casos, la normativa que regeix és la de l'asil, que atorga (en principi) una sèrie de beneficis jurídics i socials a les persones.

Molt diferent és el cas dels anomenats "**immigrants econòmics**", on opera la Llei d'estrangeria. A diferència de l'altra categoria, per tal de sol·licitar la regularització la fórmula més utilitzada és la de l'arrelament social, que no es pot demanar fins transcorreguts 3 anys d'estada aquí. En aquest cas la cobertura inicial jurídica és nul·la, i la social està lligada als recursos socials de les ciutats.

Una reflexió en aquest sentit és: la "voluntarietat" de les migracions, aquelles que no s'entenen com a forçades, quines són les **causes** que han portat a aquestes persones a sortir de casa seva a cercar una vida millor? Quin és el paper dels nostres governs en aquells països? Com són les relacions comercials que tenim amb ells? Estem venent armes a països conflictius, i fomentem així la fugida d'aquelles persones per por a què la seva vida corri perill?